

La visita de Hans Christian Andersen

Malgrat que l'escriptor danès Hans Christian Andersen és mundialment conegut pels seus contes infantils (*L'aneguet lleig*, *El soldadet de plom*, *La sireneteta*...), al llarg de la seva vida va conrear altres gèneres literaris com ara la novella, la poesia, el teatre o els llibres de viatges, i fins i tot va escriure una autobiografia. El que no sap gaire gent és que va visitar Girona.

Text > **JOAN BARBARÀ**, estudiós de la cultura

Fotos > **ARXIU JOAN BARBARÀ**

Dels seus setanta anys de vida, H. C. Andersen en va dedicar gairebé deu a viatjar per Europa. Entre el setembre i el desembre de 1862, va fer el seu primer viatge per Espanya. D'aquesta experiència va sortir el llibre *In Spanien*, publicat per primer cop el 1863 a Copenhaguen. La seva aventura a la Pell de Brau va començar el 4 de setembre de 1862, fent el trajecte Perpinyà-Girona en diligència.

La il·lusió d'un nen

Quan l'any 1932 Francesc Macià va venir a Girona en un viatge oficial, un dels llocs que va anar a visitar va ser la Casa d'Assistència i Ensenyament de Girona, que aleshores gestionava la Generalitat. Diuen que mentre en recorria les instal·lacions, va tenir ocasió de saludar alguns dels nens que estaven acollits al centre. Un d'aquests marrecs amb qui l'Avi va intercanviar unes paraules era Domènec Fita, que, com a escultor incipient, just en aquells moments modelava unes figures de plastilina.

L'impacte emocional que aquella breu conversa va tenir en el petit Fita va ser colpidor i, des d'aleshores l'artista ha tingut una autèntica veneració per la figura de Macià, un personatge històric de qui es diu que ha estat el president de la Generalitat més estimat de la història de Catalunya.

Una experiència semblant a la de Domènec Fita va tenir H. C. Andersen, i la narra amb detall a la seva obra *El conte de la meua vida*, quan explica

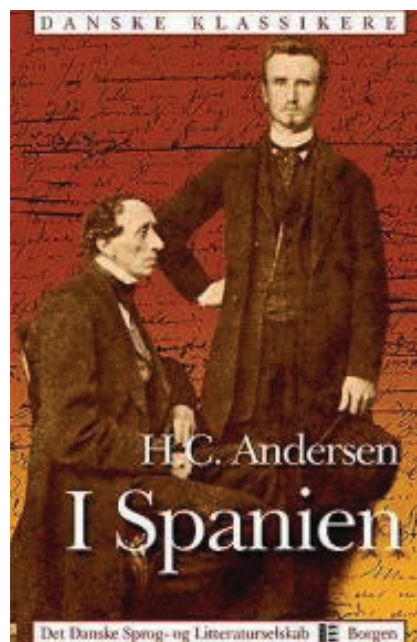
que «quan només tenia tres anys, un soldat espanyol em va agafar a coll i va estampar contra els meus llavis una medalla que portava penjant sobre el seu tors nu... Recordo que la meua mare es va enfadar molt i em va reprendre tot dient-me que allò era catòlic, però a mi m'havia agradat el medalló i aquell estranger». Des de llavors, el petit Hans va tenir una autèntica obsessió per visitar algun dia la terra natal d'aquell soldat. És adient recordar que, en el context de les guerres napoleòniques, l'any 1808 Espanya va enviar a Dinamarca un exèrcit de quinze mil homes que va desembarcar a Odense.

Comença el viatge

Després d'haver-ho intentat diverses vegades, finalment l'any 1862, quan ja tenia cinquanta-set anys, Andersen va poder fer realitat aquell somni que havia tingut des que era petit. Quan va començar l'aventura, acompanyat de Jonas Collin, el fill del seu mecenes, Hans ja coneixia molts països i ja havia publicat tres llibres de viatges.

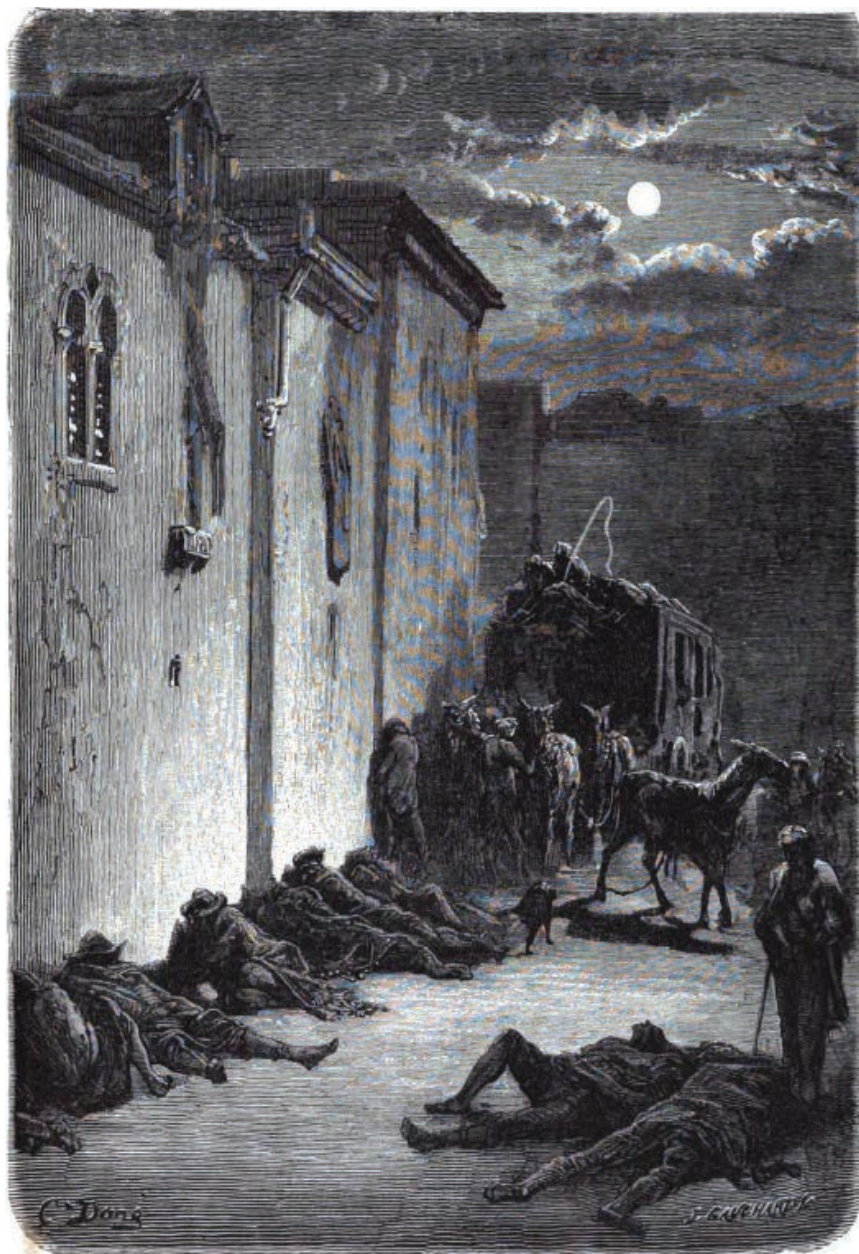
Malgrat que era un viatger experimentat, l'escriptor confessa, a l'inici del llibre, que travessar la Península li feia una certa basarda. I és que, primer a Dinamarca i després durant el trajecte que va fer en tren fins a Perpinyà, passant per Alemanya, Suïssa i França, va tenir ocasió de parlar amb gent que li va dir que vigilés, que anés amb compte, que Pirineus avall es

>> *Hans Christian Andersen.*

>> *Jonas Collin i Hans Christian Andersen.*

>> Passatgers esperant sota els murs del convent del Carme de Girona la sortida de la diligència a Perpinyà, dibuixats per Gustave Doré.

perseguien els protestants, que el pas de la frontera era inquisitorial, que es menjava molt malament, que els camins eren impracticables, que els assalts estaven a l'ordre del dia i que les diligències eren autèntiques caixes de tortura a les quals només es podia accedir per un costat, cosa que volia dir

que, en cas de bolcar pel cantó de la porta, era impossible sortir-ne...

Tenint molt presents aquestes advertències, els dos viatgers es van trobar que a Perpinyà s'acabava la línia fèrria i que l'única manera de prosseguir la ruta cap al sud era a peu o en diligència, atès que ja sabien que fins

a arribar a Girona no tornarien a trobar cap connexió ferroviària.

Jonas i Hans no s'ho van pensar dues vegades; es van armar de valor, van acceptar el repte i van reservar lloc a la primera diligència

«A Figueres ens esperava una menja ambrosíaca, una taula parada amb tota mena de carns i peixos, acompanyada d'un vi excel·lent», escriu Andersen

que travessava la frontera. L'empresa no va ser fàcil, atès que n'hi havia poques i estaven molt sol·licitades. Van haver d'esperar dos dies a la capital del Rosselló abans de poder iniciar el viatge. L'espera no se'ls va fer llarga, però, ja que l'escriptor d'Odense coneixia la ciutat d'una altra vegada que s'hi havia aturat tornant d'un viatge a Itàlia.

Finalment, a les tres del matí del 4 de setembre de 1862, va començar l'aventura. El trajecte fins a la frontera va ser mogut a causa del sacseig que produïa el camí pedregós, però també tranquil, atès que, llevat d'Andersen, els altres passatgers varen aprofitar l'avinentesa per fer un son. Abans d'arribar a la Jonquera, la diligència va haver de superar un coll força pronunciat. Els animals, que ja feia més de tres d'hores que trespaven, esbufegaven, i com que ja clarejava i el punt on s'efectuava el control de passaports era a prop, la major part del passatge va sortir de la diligència, va aprofitar per estirar les cames i va acabar d'arribar a peu fins on hi havia els carrabners.

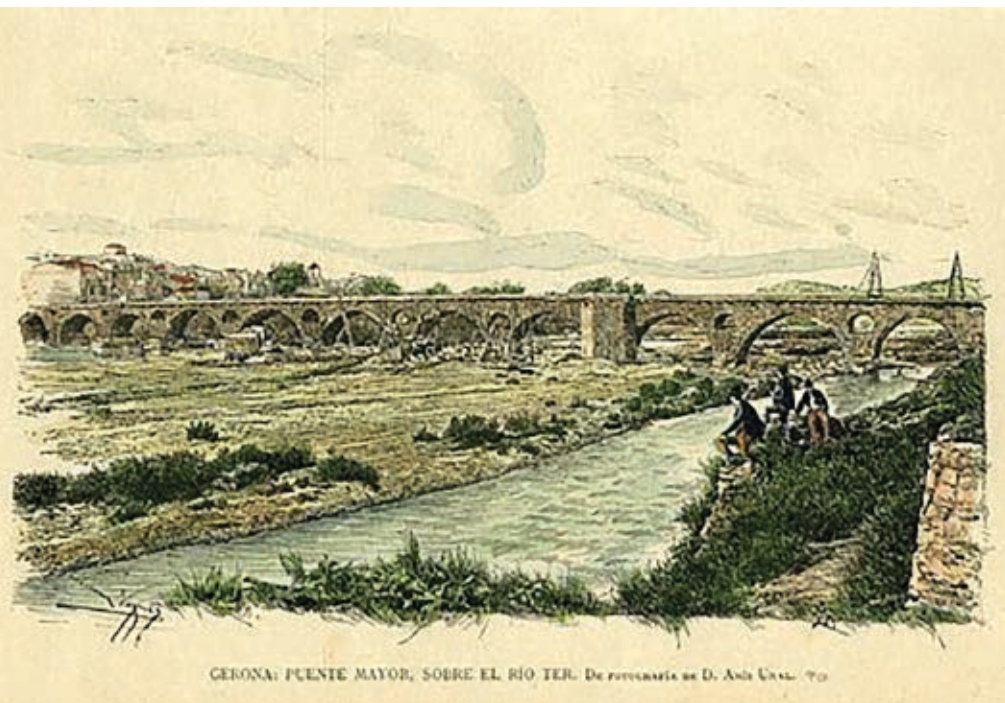
Els tràmits duaners van ser benèvolos i Collin i Andersen fins i tot varen tenir temps de fer un mossec. Un cop pagades les taxes corresponents i després que la milícia hagués comprovat que cap dels passatgers duia contraban, els cotxers tornaren a carregar l'equipatge i la diligència va poder prosseguir la marxa.

Cap a Figueres

Es veu que aquells dies havia plogut a l'Empordà. Diu Andersen: «Vam reprendre la marxa sortint a tota velocitat a través de tolls i corrents d'aigua. No hi havia ponts, i si en trobàvem algun, la diligència el creuava per sota. L'aigua ens esquitxava per tots costats. El pesat carruatge trontollava com una mala cosa. Malgrat els continus sotrats, anava tan de pressa que no va tenir ni temps de bolcar».

Els soferts viatgers varen arribar a Figueres passat el punt del migdia. Els majorals varen desenganxar els animals i els passatgers es varen espavillar per dinar.

Si el pas tranquil de la frontera els havia esfondrat el primer tòpic, el dinar que varen fer a la capital de l'Empordà els va fer caure el segon. Els havien dit que al sud dels Pirineus el

GIRONA: PUENTE MAYOR, SOBRE EL RÍO TER. De pintor de D. Andrés Utrilla. 170

>> Vista del pont de l'Aigua entre 1870 i 1880.

menjar era infecte, però això no és exactament el que Andersen descriu: «A Figueres ens esperava una menja ambrosíaca, una taula parada amb tota mena de carns i peixos, acompanyada d'un vi excel·lent. A l'hora de les postres tampoc va faltar res».

L'escriptor d'Odense explica que va entrar a Girona «per un pont interminablement llarg, però tan estret que no deixava transitar més d'un vehicle alhora»

El cabalós riu Fluvià

Havent dinat, la diligència va continuar el viatge. Mules noves i nou majoral. El cotxer, que era un sac de nervis, sabia com tractar els animals. Els cridava a tots pel nom, tan aviat els ventava una fuetada com els premiava donant-los un terròs de sucre... Tot anava bé fins que varen arribar a Bàscara. Escriu H. C. Andersen: «El carruatge oscil·lava, saltava, grinyolava..., però marxava; no es podia negar. La velocitat no va disminuir fins que

vam arribar a Bàscara, on calia travessar el cabalós riu Fluvià: el corrent era abassegador, però no hi havia cap pont. Una de les diligències que teníem al davant avançava ja pel bell mig del corrent, una altra esperava a la riba. Els passatgers van baixar per anar a peu a buscar barques que els passessin a l'altre costat, mentre que el carregat carruatge provava sortint intentant assolir la riba oposada.

»Quan nosaltres vàrem començar a passar, uns quants pagesos de Bàscara van venir a ajudar-nos: cap no duia al damunt sinó una samarreta, i d'aquesta manera uns empenyien el cotxe, altres estiraven les mules i davant d'ells hi anava el que feia realment de pilot, un que coneixia bé el fons del riu; a la part més profunda, l'aigua els arribava fins al pit.

»El nostre majoral no es va immutar, ni cap de nosaltres no va donar mostres de tenir por. Per part meua, ho trobava tot nou i fins i tot divertit, en cap moment em vaig adonar de l'evident perill en què ens trobàvem... Més tard, en arribar a Barcelona, vaig saber que just en el punt on vàrem creuar el Fluvià, pocs dies abans hi havia bolcat una diligència i dos passatgers havien mort arrossegats pel corrent del riu».

Propera aturada: Girona

Un cop superat l'escull del Fluvià, el viatge ja no va experimentar més so-

bresalts. Després de passar, avançada ja la tarda, per Medinyà, la diligència va començar a notar un trànsit més intens a mesura que s'acostava a Girona.

Andersen explica que van entrar a Girona creuant pel pont de l'Aigua. Escriu l'escriptor d'Odense: «Vàrem entrar al poble per un pont interminablement llarg, però tan estret que no deixava transitar més d'un vehicle alhora. Per aquesta raó, als costats hi havia tot un seguit de sortints que facilitaven que els carros, les diligències o les tartanes que vinguessin en direcció contrària poguessin arraconar-se i cedir el pas».

Andersen dedueix, per l'ambient que es troba a Girona, que s'hi deu celebrar alguna fira. Diu que veu gent que enraona i riu d'una forma alegre i desimbolta. Li crida l'atenció el fet que «els homes van en mules, vesteixen mantes de colors i fumen aquells cigarrets de paper que aquí tothom sap fer-se».

Si aquell dia la diligència no anava amb retard, hem de comptar que H. C. Andersen va arribar a la Fontana d'Or entre les sis i les set de la tarda del 4 de setembre de 1862.

Una línia creada pels francesos

El servei regular en diligència entre Perpinyà i Girona el va establir l'administració napoleònica l'any 1812. Lluís Serrano, citant Joaquim Pla i Cargol, explica al llibre *Hostals, fondes i hotels* que «pels volts de 1820, l'edifici de la Fontana d'Or va ser destinat al servei de diligències que cobria el trajecte entre Girona i Perpinyà, i que més tard es va perllongar fins a Barcelona».

El 1862, quan va passar-hi H. C. Andersen, l'actual edifici del CaixaForum no només era el punt d'aturada de la diligència, sinó que també albergava la fonda La Estrella, un dels establiments d'hostaleria de més anomenada que hi havia a la ciutat. Molts dels viatgers que continuaven trajecte l'endemà hi feien estada, atès que les diligències que anaven cap a Barcelona o Perpinyà sortien molt aviat (a les quatre de la matinada).

Llicències literàries

Malgrat que H. C. Andersen diu, en el seu llibre, que a Girona no es va aturar i que el que va fer, tan bon punt va arribar a la ciutat, va ser anar a l'estació per agafar el primer tren que sortís

cap a Barcelona, ho hem d'entendre com una llicència literària, atès que és molt poc probable que fos així. Aquell dia, l'escriptor danès s'havia llevat molt d'hora (a les dues de la matinada), el viatge des de Perpinyà havia estat llarg (setze hores) i atzarós i, quan va arribar a Girona, el més probable és que estigués esgotat i volgués descansar per tal de reposar forces abans de prosseguir l'itinerari que tenia previst.

Marisa Rey, la traductora al castellà del llibre *In Spanien*, i Pedro Páramo, de la Sociedad Geográfica Española, han documentat que H. C. Andersen va travessar el pas de la Jonquera el 4 de setembre de 1862, i l'autor d'*El soldadet de plom* afirma al seu llibre que va arribar a Barcelona quan ja eren més de les deu de la nit del dia 6 de setembre. Per tant, atenent aquestes dades, i tenint en compte que el 1862 el trajecte en tren de Girona a Barcelona durava al voltant d'unes tres hores, podem concloure fàcilment que la pernoctació de l'escriptor a Girona és més que versemblant.

D'altra banda, l'autor exagera quan diu que, després d'haver fet un bon àpat a Figueres, tots els passatgers varen tornar a pujar a la diligència, un vehicle que H. C. Andersen diu que tiraven dotze mules que, quan anaven al trot i al galop, feien dringar uns sorollosos esquarterins.

Enric Mirambell, que va estudiar a fons les diligències que feien el servei regular Perpinyà - Girona - Barcelona, sostenia que aquest mitjà de transport portava dos, quatre o un màxim de sis animals de tir.

Fins i tot la diligència de John Ford que el 1939 va travessar a tota velocitat Monument Valley perseguida pels apatxes només duia sis cavalls.

El contista escriptor de viatges

H. C. Andersen és un viatger especial que no té res a veure amb els grans viatgers romàntics que va donar el segle XIX. A Andersen li agrada desplaçar-se amb una certa comoditat, no es llança a l'aventura per explorar terres llunyanes com Livingstone, no té una motivació científica que l'empenyi a sortir de casa, com Charles Darwin, ni té l'interès de conèixer nous països fent d'espia com Alí Bei. La seva actitud enfront del fet de viatjar s'assemblaria més aviat a la de Lord Byron, que tampoc va sortir mai

de l'escenari europeu, o a la de Goethe, a qui, com a ell, també li agradava escriure diaris que enriquia amb il·lustracions.

L'escriptor entén el fet de viatjar com una cosa vital. El seu pare, que era més aventurer que ell, es va allistar a l'exèrcit, va fer la guerra i després va tornar a Odense, i quan feia poc que havia tornat a casa, es va morir. Aquesta experiència de vida va fer que el petit Hans associés la idea de quedar-se a casa amb morir. Per això, de gran experimenta un enorme desig de viatjar. Andersen és un viatger al qual li agrada molt marxar, però a qui encara li agrada més tornar, perquè sent la necessitat de compartir la seva

experiència vital, per això escriu. Mercedes de Luis, una autora que coneix bé el personatge, diu que, en el fons, l'escriptor danès, que no té cap marxant que li vengui l'obra, viatja perquè els altres el coneguin, l'explorin i el descobreixin, com un territori.

Com a escriptor de viatges, cal dir que té la virtut de la curiositat; és inquiet, un gran observador i un fabulador notable. Sap narrar amb intel·ligència la realitat que l'envolta i té un do especial per fer atractives al lector les coses més quotidianes. Les descripcions que fa dels personatges de la diligència o de la facècia del pas del Fluvià a Bàscara són una autèntica delícia.

>> Apunts originals del diari de viatge.